



Ankara
Üniversitesi



İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı

DİSİPLİNLERARASI ve TEMATİK İSLÂM TARİHİ YAZILARI - II

Editörler

Prof. Dr. Eyüp Baş
Doç. Dr. Halide Aslan

Yazarlar

Prof. Dr. Ahmet Akbulut - Prof. Dr. Halis Albayrak
Prof. Dr. Mehmet Akkuş - Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal
Prof. Dr. Abdülkadir Dünder - Prof. Dr. Recai Doğan
Prof. Dr. Ahmet Cahid Haksever - Doç. Dr. İlhami Ayrancı
Doç. Dr. Eyüp Şahin - Doç. Dr. Yasin Meral
Dr. Muhammed İhsan Hacıismailoğlu

Ankara, 2023

DİSİPLİNLERARASI ve TEMATİK İSLÂM TARİHİ YAZILARI II

Editör

Prof. Dr. Eyüp Baş
Doç. Dr. Halide Aslan

Yazarlar

Prof. Dr. Ahmet Akbulut - Prof. Dr. Halis Albayrak
Prof. Dr. Mehmet Akkuş - Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal
Prof. Dr. Abdülkadir Dündar - Prof. Dr. Recai Doğan
Prof. Dr. Ahmet Cahid Haksever - Doç. Dr. İlhami Ayrancı
Doç. Dr. Eyüp Şahin - Doç. Dr. Yasin Meral
Dr. Muhammed İhsan Hacıismailoğlu

Redaksiyon

Arş. Gör. Fatmanur İbrahimioğlu

ISBN: 978-625-6444-23-2

1. Baskı

Aralık, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682



Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 487

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt



Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafikerk@grafiker.com.tr

Web : grafikerk.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	5
İslam Tarihi ve Kelam İlişkisi Üzerine	9
<i>Ahmet Akbulut</i>	
Hadis - İslam Tarihi İlişkisi Üzerine.....	27
<i>İsmail Hakkı Ünal</i>	
Bir Tarihçi Olarak M. Şemsettin Günaltay.....	39
<i>İlhami Ayrancı</i>	
Tefsir - İslam Tarihi İlişkisi.....	77
<i>Halis Albayrak</i>	
Tanzimat'tan (1839) Cumhuriyet'e (1923) Osmanlı Türklerinde Siyer Yazıcılığı.....	81
<i>Muhammed İhsan Hacısmailtoğlu</i>	
İslam Tarihi ve Din Eğitimi İlişkisi/İşbirliği.....	101
<i>Recai Doğan</i>	
İslam Tarihi ve Türk İslam Sanatları Tarihi Üzerine.....	119
<i>Abdülkadir Dündar</i>	
Tasavvufa Dair Eserlerin İslam Tarihi Araştırmaları İçindeki Yeri ve Önemi: Menâkıbnâmeler	143
<i>Ahmet Cahid Haksever</i>	
Türk İslam Edebiyatı ve Tarih İlişkisi.....	161
<i>Mehmet Akkuş</i>	
İslâm Felsefesi Tarihi ve İslâm Tarihi Anabilim Dalları Arasında Disiplinlerarası Çalışmanın İmkânı	167
<i>Eyüp Şahin</i>	
İslam Tarihi ve Dinler Tarihi İlişkisi.....	181
<i>Yasin Meral</i>	

ÖN SÖZ

Kıymetli okuyucular,

Bir alandaki önemli problemi birlikte çözme yaklaşımı anlamında kullanılan interdisipliner kavramı dilimizde disiplinlerarası çalışmalara karşılık gelmektedir. Genelde tarih özeld e İslâm tarihi bu tür çalışmaların yapılabileceği disiplinlerin başında yer almaktadır. Farklı disiplinlinler ile ortak yapılan çalışmalar konuların anlaşılrlılığını artırdığı gibi problemlerli konulara çözümler üretmede daha verimli olmaktadır.

Konunun önemine binaen, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı olarak 2016-17 eğitim öğretim yılı bahar döneminde “Disiplinlerarası ve Tematik İslâm Tarihi Seminerleri” düzenlenmiş ve 2018 yılında da basılarak ilim dünyasına kazandırılmıştır. Coğrafya, hukuk, bilim tarihi, antropoloji, sosyoloji gibi tarihe yardımcı bilim dallarının İslâm tarihine katkılarının yanı sıra lisansüstü öğrencilerimizin tez yazma süreçlerinden oluşan seminerler dizisi yoğun ilgi görmesi dolayısı ile 2018-19 yılı güz döneminde de devam ettirilmiştir. Seminerler o tarihte Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olan Prof. Dr. Eyüp Baş'ın koordinatörlüğü ve Doç. Dr. Nurullah Yazıcı'nın düzenleme ve desteği ile yine lisansüstü öğrencilere yönelik olarak gerçekleşmiştir. İkinci seri olarak düzenlenen bu seminerlerden bir seçki olarak yayınlanan elinizdeki kitabın ilim dünyasına katkısı olacağı umudunu taşımaktayız.

Kitabımızdaki ilk yazı Prof. Dr. Ahmet Akbulut'un “İslâm Tarihi ve Kelam İlişkisi Üzerine” başlıklı semineri olup özellikle ilk dönem İslâm tarihini okuma ve anlamada bu iki disiplinin birbirine olan ihtiyacı ve etkilerinden bahsedilmiştir.

İkinci yazı, Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal'ın “Hadis-İslâm Tarihi İlişkisi Üzerine” başlıklı semineridir. Siyer hadis ilişkisi, siyerin Kur'an merkezli anlaşılması gerektiği hususlarını içeren seminer bu

alandan bağımsız ilk dönem çalışmalarının eksik kalacağını bir kez daha ispatlar niteliktedir.

Üçüncü yazı, Doç. Dr. İlhami Ayrancı'nun "Bir Tarihçi Olarak M. Şemsettin Günaltay" başlıklı semineri olup, Ordinaryüs Profesör olan büyük mütefekkir ve devlet adamı olan Günaltay'ın tarihçiliğinden ve metodolojisinden bahsedilmektedir.

Dördüncü yazı, Prof. Dr. Halis Albayrak'ın "Tefsir - İslâm Tarihi İlişkisi" başlıklı seminerinin metin halidir. Canlı vahye muhatap olan Hz. Peygamber ve döneminin anlaşılması için tefsirin birincil kaynak olduğu, tefsirsiz bir siyerin eksik hatta kusurlu olacağı bu seminerin ana teması olmuştur.

Beşinci yazı, Dr. Öğretim Görevlisi Muhammed İhsan Hacısmailoğlu'nun "Tanzimat'tan (1839) Cumhuriyet'e (1923) Osmanlı Türklerinde Siyer Yazıcılığı" başlıklı semineri olup Osmanlı'da siyer yazıcılığının serencamı aktarılmıştır.

Altıncı yazı Prof. Dr. Recai Doğan'ın "Din Eğitimi – İslâm Tarihi İlişkisi" başlıklı semineri olup, "oku" emri ile başlayan bir dinin tarihinde din eğitiminin İslâm tarihini anlamamızdaki önemli rolüne değinilmiştir.

Yedinci yazı, Prof. Dr. Abdülkadir Dündar'ın "Türk İslâm Sanatları Tarihi ve İslâm Tarihi Anabilim Dallarının Akademik Çalışmalarında İşbirliği" başlıklı semineri olup, iki kardeş bilim dalının ortak çalışması gerektiğinin görsellerle de destekli sanat ve tarih dolu bir yazıdır.

Sekizinci yazı, Prof. Dr. Ahmed Cahid Haksever'in "Tasavvufa Dair Eserlerin İslâm Tarihi Araştırmaları İçindeki Yeri Ve Önemi: Menâkıbnâmeler" başlıklı semineridir. Hz. Peygamber'in ve ashabının faziletlerini anlatan hadislerin bulunduğu bölümlere isim olan "Kitâbü'l-Menâkıb'dan başlayan yazı ilk Osmanlı tarihi olarak kabul edilen Menâkıbnâme'ye kadar gelmekte ve tasavvufun da bir türü olan bu eserlerin iki ilim dalına katkısından bahsedilmektedir.

Dokuzuncu yazı, Prof. Dr. Mehmet Akkuş'un "Türk İslâm Edebiyatı ve Tarih İlişkisi" başlıklı semineri olup, Türk İslâm Edebiyatında bulunan pek çok türün ve eserin tarih araştırmalarına katkılarının bahsedilmektedir.

Onuncu yazı, Doç. Dr. Eyüp Şahin'in "İslâm Felsefesi Tarihi ve İslâm Tarihi Anabilim Dalları Arasında Disiplinlerarası Çalışmanın İmkânı" başlıklı yazısı olup çok bilinmeyen bir gerçeğin altını çizmekte ve ileriye dönük önerilerde bulunmaktadır.

On birinci yazı, Doç. Dr. Yasin Meral'in "İslâm Tarihi ve Dinler Tarihi İlişkisi" başlıklı yazısı olup, bir dinin tarihinin akademik anlamda nasıl ele alınması gerektiği üzerinde durulduğu gibi İslâm'ın tarihinin de bu disiplinin metodolojisinden faydalanması gereği üzerinde durulmuştur.

Seminer veren Hocalarımızdan bir kısmının emekli olduğunu da dikkate alarak bu kıymetli çalışmanın, ilim dünyasında özellikle lisansüstü çalışma yapanlara, el kitabı mesabesinde katkısı olacağı kanaatindeyiz. Dileriz bu çalışmaların devamı olur ve ilim dünyasını zenginleştirir. Seminerlere katkı sunan kıymetli hocalarımıza bir kez daha şükranlarımızı sunuyoruz. Seminerlerin gerçekleştirilmesinde, metinleşmesinde katkı sunan emeği geçen tüm hocalarımıza, araştırma görevlilerimize ve öğrencilerimize teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Eyüp Baş
Doç. Dr. Halide Aslan